

INFORMACJA

o posiedzeniu **Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu**

nr posiedzenia: **80**

data posiedzenia: **9 listopada 2022 r.**

Porządek posiedzenia:

1. Informacja Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli P/21/053 „Wdrażanie programu priorytetowego «Czyste powietrze»”.

Posiedzeniu przewodniczył:

przewodniczący komisji Stanisław Gawłowski.

W posiedzeniu uczestniczyli:

senatorowie członkowie komisji:

Halina Bieda, Marcin Bosacki, Alicja Chybicka, Leszek Czarnobaj, Artur Dunin, Stanisław Gawłowski, Agnieszka Gorgoń-Komor, Jolanta Hibner, Danuta Jazłowiecka, Magdalena Kochan, Krzysztof Kwiatkowski, Stanisław Lamczyk, Beata Małecka-Libera, Janusz Pęcherz, Aleksander Pociąg.

goście, m.in.:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska:

dyrektor Biura Ministra Michał Wójcik,

dyrektor Biura Kontroli i Audytu Małgorzata Keller-Boroszko,

zastępca dyrektora Departamentu Ochrony Powietrza i Polityki Miejskiej Szymon Tumielewicz ze współpracownikami,

pełnomocnik prezesa Rady Ministrów do spraw programu „Czyste powietrze” i efektywności energetycznej budynków Paweł Mirowski ze współpracownikami,

Najwyższa Izba Kontroli:

wicedyrektor Departamentu Środowiska Paweł Trzaskowski,

burmistrz miasta Nowa Ruda Tomasz Kiliński,

Sejm RP:

poseł Monika Wielichowska.

Ad 1.

Wyniki kontroli przedstawił wicedyrektor Departamentu Środowiska w Najwyższej Izbie Kontroli Paweł Trzaskowski. Wyjaśnił, że głównym zadaniem kontroli była odpowiedź na pytanie: czy warunki udzielania dofinansowania w ramach Programu Priorytetowego „Czyste powietrze” oraz sposób jego obsługi i realizacji przez właściwe podmioty umożliwiają osiągnięcie zakładanych w tym programie rezultatów? Skontrolowane zostały: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, pełnomocnik prezesa Rady Ministrów do spraw programu „Czyste powietrze”, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska

i Gospodarki Wodnej, 8 wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, a także 24 urzędy gmin. Kontrolą został objęty okres od 16 marca 2018 r. do 10 listopada 2021 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym terminem. Wyniki kontroli ujawniły, że zaawansowanie wdrażania programu „Czyste powietrze” nie gwarantowało osiągnięcia zakładanych celów. Kontrola wykazała nieterminowe rozpatrywanie wniosków o dofinansowanie. Istotną nieprawidłowością było również niezbilansowanie budżetu programu. Dopiero w lutym 2021 r. opracowano plan wdrażania programu, ale nie wskazano w nim wszystkich źródeł finansowania oraz ich nie udokumentowano. Zaawansowanie wdrażania programu zdaniem NIK nie gwarantuje osiągnięcia zakładanych celów kluczowych dla poprawy jakości powietrza w Polsce, które były przewidziane do 2029 r. Na osiągnięcie tych celów trzeba będzie poczekać, według wyników kontroli, przynajmniej o 4 lata dłużej, tj. do roku 2033. W ocenie NIK działania ministra właściwego do spraw środowiska, ministra właściwego do spraw klimatu oraz narodowego funduszu w zakresie opracowania i wdrażania programu nie umożliwiły prawidłowej i efektywnej jego realizacji. Również działania w obszarze realizacji programu podejmowane w wojewódzkich funduszach ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz w gminach nie były w pełni wystarczające.

W związku z wynikami kontroli NIK skierowała do prezesa Rady Ministrów wniosek o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy legislacyjnej prowadzącej do zmian w ustawie z dnia 23 października 2018 r. o Rządowym Funduszu Rozwoju Dróg w celu zwolnienia narodowego funduszu z obowiązku dokonywania wpłat do tego funduszu, a także o zapewnienie ustalania efektów rzeczowych i ekologicznych uzyskanych w wyniku korzystania przez podatników z ulgi termomodernizacyjnej poprzez podjęcie działań legislacyjnych i organizacyjnych umożliwiających pozyskiwanie danych niezbędnych do ich obliczania. Do ministra klimatu i środowiska skierowano wniosek o doprecyzowanie zakresu nadzoru ministra właściwego do spraw klimatu nad działalnością narodowego funduszu. Do ministra klimatu i środowiska oraz zarządu narodowego funduszu skierowano wniosek o podjęcie działań mających na celu: jednoznaczne określenie odpowiedzialności za zarządzanie programem, a także struktury zarządczej programu, umożliwiających osiągnięcie zakładanych efektów jego wdrażania; zapewnienie możliwości wydawania przez podmiot odpowiedzialny za zarządzanie programem władczych rozstrzygnięć podmiotom wdrażającym program; a także zarządzanie programem jako jednym z elementów projektu strategicznego „Czyste powietrze”, z uwzględnieniem standardów zarządzania projektami strategicznymi opracowanymi w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Z kolei do zarządu narodowego funduszu NIK skierowała wniosek o podjęcie działań informacyjno-edukacyjnych zapewniających powszechne dotarcie z informacjami o programie do potencjalnych beneficjentów oraz o odpowiednie skoordynowanie tych działań na wszystkich szczeblach realizacji programu.

Pełnomocnik prezesa Rady Ministrów do spraw programu „Czyste powietrze” i efektywności energetycznej budynków Paweł Mirowski podziękował Najwyższej Izbie Kontroli za dostrzeżenie wagi tego programu, który opiewa na 103 miliardy zł. Są one podzielone na bezzwrotne formy dofinansowania i zwrotne formy dofinansowania: 63 miliardy zł w formie dofinansowania dotacyjnego, a 40 miliardów zł w tzw. ścieżce bankowej w programie „Czyste powietrze”. Pełnomocnik odniósł się do danych liczbowych podanych przez NIK, zwrócił uwagę, że kontrola zakończyła się rok temu i podane w jej wynikach dane znacznie się zmieniły. Podkreślił, że najważniejszy jest przekaz dla Polaków, że środki finansowe na realizację zadań zawartych w programie „Czyste powietrze” były i będą dostępne. Paweł Mirowski nie zgodził się z wnioskami Najwyższej Izby Kontroli dotyczącymi zarządzania projektem oraz kampanii informacyjno-promocyjnej. Odniósł się również do finansowania przez narodowy fundusz Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg.

Dyrektor Biura Ministra w Ministerstwie Klimatu i Środowiska Michał Wójcik nie zgodził się z twierdzeniem, że program jest mało zaawansowany i powoli się rozwija. Dodał, że w czasie, który upłynął od kontroli NIK, nastąpił znaczący wzrost liczby osób, które

skorzystały z programu „Czyste powietrze”, i na tę dynamikę warto zwrócić uwagę. Burmistrz miasta Nowa Ruda Tomasz Kiliński stwierdził, że Programowi Priorytetowemu „Czyste powietrze” brakuje kompleksowości, ponieważ nie obejmuje on zabudowy wielorodzinnej. Pilotażowy program dotyczący zabudowy wielorodzinnej uruchomiony dla województw śląskiego i zachodniopomorskiego zapewniał dofinansowanie w wysokości jedynie 10%. Program „Czyste powietrze” ma różnego rodzaju ograniczenia i limity, które powodują, że to dofinansowanie jest na niskim poziomie, np. 30%, albo niektórym obywatelom, którzy przekraczają próg dochodowy, w ogóle się nie należy. Kolejną wadą programu jest to, że nie obejmuje on w ogóle zabudowy będącej własnością komunalną. Tomasz Kiliński zaapelował, aby program był kompleksowy, a wsparcie dotyczyło budynków prywatnych, komunalnych, publicznych oraz wspólnot mieszkaniowych, wszystkich rodzajów własności i sposobów dysponowania tymi nieruchomościami. Nad informacją przeprowadzono dyskusję. W dyskusji zabrali głos senatorowie, poseł oraz przedstawiciele Najwyższej Izby Kontroli i Ministerstwa Klimatu i Środowiska. Poruszono m.in. takie tematy jak: faktyczne tempo realizacji Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”; brak studium wykonalności tego programu; terminowość rozpatrywania wniosków; wpływ zanieczyszczonego powietrza na zdrowie Polaków; wątpliwości co do możliwości przyspieszenia realizacji programu; brak montażu finansowego; środki na zwiększenie odpowiedzialności i obowiązków gmin w związku z pomocą beneficjentom programu; działalność punktów konsultacyjnych; pilotażowe programy dla domów wielorodzinnych i ich atrakcyjność; rozszerzenie programu o budownictwo wielorodzinne i komunalne; środki zwrotne w programie „Czyste Powietrze”; panel organizowany przez Fundację „Stocznia”; działania podejmowane przez mieszkańców Nowej Rudy i władze samorządowe mające na celu poprawę jakości powietrza w mieście; losy projektu ustawy dotyczącego przeznaczenia 0,5% PKB na ochronę powietrza; brak rządowej strategii dla ciepłownictwa; promocja programu i stopień jej merytoryczności; zmiany wprowadzone i planowane w programie „Czyste Powietrze”; ścieżka bankowa w tym programie. Przewodniczący komisji Stanisław Gawłowski złożył wniosek o podjęcie uchwały, w której komisja zwróci się do marszałek Sejmu Elżbiety Witek z prośbą o nadanie senackiemu projektowi ustawy numeru druku i podjęcie prac legislacyjnych w Sejmie. Komisja jednomyślnie przyjęła ten wniosek.

Konkluzja:

Komisja zwróciła się do marszałek Sejmu Elżbiety Witek z prośbą o nadanie senackiemu projektowi ustawy o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw numeru druku i podjęcie prac legislacyjnych w Sejmie.